

Interviewee: Nguyen Xuan Long

Interviewer: Lily Le

Location: Saigon Radio, Houston, Texas

Date: March, 4, 2011

Identifier: wrc02861

Context: This recording and transcript form part of a collection of oral history interviews conducted by the Vietnamese American Heritage Foundation and donated to the Chao Center for Asian Studies at Rice University. This collection includes video recordings of interviews with Vietnamese Americans native to or living in Texas. This interview forms part of the national 500 Oral Histories Project conducted by the Vietnamese American Heritage Foundation.

This transcript was written by Mr. Hieu Do in 2014 by recommendation of Ms. Nancy Bui of the VAHF, and has not been verified by staff at Rice University.

Interviewee: Nguyen Xuan Long

Interviewer: Lily Le

Location: Sai Gon Radio, Houston

Date: March, 4, 2011

Video code: wrc02859

NB: Xin ông cho biết tên, và nơi sinh, nơi ông đã trưởng thành

00:13:NL: Dạ thưa bà, tôi là Nguyễn Xuân Long. Sinh ngày 12.4.1939 tại Gia Định, thuộc thủ đô Sài Gòn.

NB: Ông ở Gia định cho tới khi đi lính hay ông chỉ ở một thời gian thôi ?

00:35:NL: Dạ thưa, tôi sinh để nguyên quán Gia Định, sau khi trưởng thành thì gia nhập quân đội vào năm 1963

NB: Ông giữ chức vụ gì trong quân đội VNCH?

00:56:NL: Dạ thưa chức vụ thì trải qua, ra trường tôi giữ chức phụ tá quận trưởng coi về xây dựng nông thôn, sau đó tôi đi ra các đơn vị tác chiến, cuối cùng sau khi tôi bị thương tích vào trận đánh 16 năm 1968 tại xã Đa Phước, thì tôi bị thương tại đó thì sau đó tôi được về công tác tại Chiến tranh chính trị đơn vị cuối cùng là Chiến tranh chính trị tại Gia Định.

NB: Trong thời kỳ chiến tranh ông đã được tới những nơi nào ?

01:39:NL: Trong giai đoạn thời gian phục vụ tôi trải qua 3 vùng chiến thuật, vùng 2 tôi ở Ban Me Thuật , PleyKu, vùng 3 tôi ở Gia Định, và vùng 4 tôi ở bên biệt khu 44 và trong Châu Đốc,

NB: Thưa ông, trong những lần giao chiến thì trận nào gây ảnh hưởng nhất đối với ông?

02:13:NL: vai trò của tôi chỉ là một sỹ quan về bên tâm lý chiến thì tôi có nhiệm vụ trước khi trận đánh tôi đi rải truyền đơn bằng phi cơ M19 với các cố vấn Mỹ, sau nhiệm vụ đó rồi thì đang đánh nhau thì có

nhệm vụ phóng thanh cho các chiến binh Việt Cộng trở về với chánh nghĩa quốc gia, và chấm dứt rồi chúng tôi trở về, chúng tôi không được tham gia những trận đánh chánh mà đếm hai bên tử thương, chúng tôi không được tham dự lúc đó, vì chúng tôi còn những công tác khác phải làm.

NB: Ông hãy tả về những thành phố ông lớn lên, tỉnh nhỏ hay nhà quê, hay có gì thay đổi với thời gian, quê hương ông sinh sống lúc lớn lên,

03:26:NL: Dạ thưa, quê quán tôi ở Gia Định, tôi lớn lên ở Phú Nhuận thì tất cả cũng không có gì thay đổi chỉ thay đổi sau ngày mất nước năm 75 thì đó là sự thay đổi rất lớn đối với tôi.

NB: Những thay đổi đó ảnh hưởng tới sinh hoạt gia đình không ạ ?

03:57:NL: dạ rất ảnh hưởng, thứ nhất là cách đây khoảng 6 năm tôi có được dịp về thăm gia đình vì có người em đau nặng. Thì tôi thấy cứ đi khoảng chừng một vài thước lại có cửa hàng nhỏ bán, thứ hai là xe cộ từ buổi chiều 4 giờ không đi được, đi bộ cũng không xong nữa. Về ngày cũng như đêm, tiếng ồn nhiều không có cách nào mà ngủ được, không khí thì ngột ngạt, nước thì rít rít làm như mà bị chất đường hay sao ấy, thành ra tôi chỉ sống được thời gian tôi phải trở về quê tôi sống, hưởng thụ không khí miền quê nó tốt hơn ở tại Sài Gòn.

NB: Cái chức vụ cuối cùng của ông trong quân đội là gì ?

04:59:NL: Chức vụ cuối cùng của tôi là Thiếu Tá, nhiệm chức trong chiến tranh chính trị.

NB: Ông nói được bao nhiêu thứ tiếng ?

05:12:NL: Tôi có thể khi tôi ở vùng 2 chiến thuật thì tôi có học nói tiếng thượng, tiếng Pháp là căn bản đi học, tiếng Anh tôi có thể giao dịch thông thường, chứ đi sâu thì tôi không nắm vững được.

NB: Trong gia đình ông, ngoài ông bà bố mẹ thì ông có bao nhiêu anh chị em ruột.

05:44:NL: Trong gia đình tôi có tất cả là sáu người anh chị em, thì trong đó có 4 người anh em trai đều phục vụ trong VNCH,

NB: Phục vụ tới thời kỳ mất nước, thì gia đình có đoàn tụ nhiều không hay bị li tán.

06:13:NL: May mắn là những người mặc dù phục vụ trong VNCH, tôi có ông anh bị tai nạn năm 72, thì anh được giải ngũ còn 2 người em làm thông dịch viên, một người làm cho trại giam tù Việt cộng, ở Pleyku cũng may mắn là sau này nó giải tán được về Sài Gòn không sao. May mắn trong cuộc chiến tranh may mắn là anh em tôi không sao, chỉ có bị thương thôi, còn chết thì không có gì hết.

NB: Rồi ông bà cha mẹ của ông trước 75 sinh sống bằng nghề gì ?

07:00:NL: Thưa trước đây thì cha tôi có một tiệm giặt ủi ở đường Trần Quang Khải Tân Định, mẹ tôi bán Playgame cũng ở chợ tân định,

NB:Tức là ông rất quen thuộc từ chợ Tân Định, cho tới ngã tư Phú Nhuận, thời gian đi học ông có kỷ niệm gì về cái nơi chốn mình đi học không,

07:34:NL: Kỷ niệm thời thơ ấu chúng tôi đó,thì nó cũng không có gì để nói, chỉ có vui vẻ với bạn bè, kỷ niệm nhớ nhất là từ nhỏ tới khi được 10 tuổi tôi chưa biết vườn bách thú là gì, tôi được nhà trường tổ

chức cho đi vườn bách thú tôi rất là thấy lầy lợm khi được xem những con thú khi mà trước đến giờ mình chỉ biết qua sách vở.

NB: Đó là thời niên thiếu, còn về lúc thời thanh niên. Trước khi đi lính thì ông có những kỷ niệm gì đẹp hoặc buồn trước khi vào quân ngũ không ?

08:17:NL Về những kỷ niệm về buồn vui cũng có nhiều, nhưng mà cái chúng tôi nhớ mãi là mỗi kỳ thi trung học thì chúng tôi sợ tiếng ồn cho nên chúng tôi không học được, cho nên chúng tôi lên Nghĩa trang có những nghĩa địa, có mồ che mát thì chúng tôi lên đó để học cho mát mỗi khi thi trung học hoặc thi tú tài.

NB: Bắc Việt Nghĩa Trang đó là cho những người di cư ?

08:54:NL: Lâu lắm rồi, trước những người di cư

NB: rồi sau đó thì hình như là bị giải tán phải không ?

09:03:NL: sau này cộng sản nó chiếm, nó giải tỏa cất nhà cho cán bộ nó ở hết.

NB: Ngoài vấn đề mà trong quân đội VNCH thì ông có nghề gì riêng không ?

09:27:NL: tôi thì trong quân đội thì tôi có khả năng dùng máy phóng thanh kêu gọi chiến binh cộng sản chiêu hàng là một, hai nữa là tôi đi huấn luyện anh em binh sỹ để học những đề tài chính trị, thứ 3 là trước đó tôi hay đến y viện Cộng Hòa để nói chuyện với anh em thương bệnh binh. Hoặc là đến những tổ chức như Lục quân công xưởng hay quân cụm thì đến hàng tháng chúng tôi có đề tài trước ngày kí hiệp định Paris thì chúng tôi có đề tài chúng tôi hướng dẫn cho mấy đàn em học quốc gia hành chính, cũng như Thủ Đức đến để nói chuyện chuẩn bị vấn đề hòa bình, mà trước khi kí hiệp định Paris.

NB: Ông nghĩ sao về hiệp định Paris?

10:35:NL: Tôi nghĩ hiệp định Paris nó đi đến vì nước Việt Nam chỉ là nước nhỏ thôi, mà cái chuyện chúng ta ký như thế là vì áp lực của Siêu cường, chứ còn thực ra giữa cộng sản với người Miền Nam chúng ta cũng không có giải quyết được cuộc chiến tranh đó mà do Siêu cường nó đã sắp đặt, giữa Mỹ, Liên xô và Trung Quốc.

NB: Ông nghĩ gì về chiến tranh Nam Bắc?

10:58:NL: Ông nghĩ chiến tranh Nam Bắc, thì thấy là người cộng sản chủ trương nó là Sát Máu, là luôn muốn đi chiếm sự thật, miền Nam lúc nào cũng sống trong thanh bình, lúc nào cũng mong rằng được hưởng một sự an vui, chính họ đã gây chiến, mà đã gây cho bao nhiêu người đã chết. Riêng miền bắc không tôi thấy bao nhiêu bộ đội, mà đi vào trong miền Nam trong cuộc chiến tranh như thế cũng phải chết gần ba triệu người chứ không ít, trong miền Nam chúng tôi cũng gần sáu bảy trăm ngàn người chứ không ít, mà chính ra cũng chỉ là tay sai của thằng Liên Xô với thằng Trung Quốc thôi, chứ cũng chả có quyền hành gì cả.

NB: Ông sang Mỹ năm nào ạ ?

11:43:NL: tôi đi HO 25 tháng 8 năm 1994.

NB: Tức là ông đã ở lại Việt Nam sau 75. Trong thời kỳ đó ông nhận xét chính sách của nhà nước cộng sản làm sao ?

12:02:NL: Dạ thưa bà sau năm 75 chúng tôi là những người Ngụy quân Ngụy quyền, theo ngôn ngữ của cộng sản. Công Chức công quyền là chúng tôi phải đi tù, tôi vì cộng sản đã sắp xếp rồi, những ngành nặng nhất, nó chia làm 13 thành phần, trong đó có tình báo, chiến tranh chính trị, phi pháo, đó là những cái nó xếp vào tội nặng nhất, thì chúng tôi bị đưa ra bắt đi tù ngoài bắc, chúng tôi không nói chuyện đi học tập cải tạo đối với chúng tôi, những người tù ngoài bắc không dùng từ mỹ miều cải tạo nó lừa, mà chúng tôi nói thẳng. Đi tù chúng tôi khi chúng tôi biết số phận như thế, cho nên chúng tôi biết chúng tôi mang án chung thân khổ sai, biệt xứ. Đó là điều chúng tôi tâm niệm sẵn. Chính trước đó khoảng 1 năm trong tù chúng tôi không nghĩ mình sẽ mang bản án đó. Nhưng mà tình cờ chúng tôi gặp được một ông chánh án ở ngoài bắc nói chuyện với chúng tôi chúng tôi mới biết là cái bản án đó giờ tôi xin phép nói lại câu chuyện ổng cho chúng tôi biết. Thì ông khi bắt chúng tôi lúc ở Hoàng Liên Sơn, mỗi ngày nó bắt chúng tôi chặt mỗi ngày 240 cây nứa. trên núi Hoàng Liên Sơn. Nó bắt chặt theo tiêu chuẩn là cây phải 6 lóng, nếu 5 lóng hoặc 4 lóng vớt đi không tính, ngày sau nó bắt đi chặt tiếp. Thì bà biết chặt nứa rất nguy hiểm, cọp trong rừng, dân Tày họ không dùng dao trong rừng, họ chỉ cần chặt cây nứa. Cọp nó thấy là nó sợ. nó không dám vào. Nhiều anh em bị lòi ruột, đui mắt vì đi chặt nứa. vì cây nứa nó rất bén thưa bà khi mà chặt 1 cây nứa nếu dao không sắc chặt không dứt khoát thì nó chỉ đứt có một nửa thôi, một phân nửa mà sợ ý là nó đâm vào mắt hoặc bụng mình lòi ruột ngay, nó bắt tôi một ngày chặt, mà đi bộ trong rừng sáu cây số như thế, thì chúng tôi, tôi không làm nổi. thì lúc đầu nó cho tôi kêu là tay lười lao động, làm biếng không chịu lao động. Trước kia nó cho những người đi lao động như chúng tôi thì nó cho ăn 13kg mà 13kg đâu có gì đâu, toàn khoai mì xắt lát không, mà có khi nó cho mát thôi, mà cái người dân hồi đó họ nghèo chúng tôi không trách những cái khoai mì ở hợp tác xã họ bán lại cho bộ đội đó thì hai chén khoai mì với nửa chén nước muối vậy, chúng tôi ra chỉ ăn được 1 chén thôi, còn khoai đó nó bị xượng với bị sâu không ăn được. tôi yếu quá tôi không muốn làm nữa, nó phạt tôi nhiều lần nhưng tôi chấp nhận, nó xiềng tôi nhiều lần, sau cùng nó nói xã hội chủ nghĩa là không có chuyện chạy lười, anh phải lao động, bây giờ anh không đi chặt nứa được thì tôi cho anh đi kéo gỗ tăng gia, trong khi chờ đợi tăng gia, thì trong trại nó nuôi 12 con dê thì nó giao cho tôi đi trông coi 12 con dê thì thưa bà sáng năm giờ anh em dậy lo chuẩn bị lao động, nó cho mỗi người nửa miếng bánh khoai mì mà coi như là đồ để ăn đến trưa nó mới cho ăn bắp với khoai thôi, thì tôi buồn tôi ngồi trên ngọn đồi nhớ đến anh em thì lúc đó có ông đó ổng đi ngang ổng mặc bộ đồ nâu người bắc đó, thì ổng mới hỏi tôi anh kia anh làm gì đấy, thì tôi mới nói dạ tôi đang chăn nuôi, ổng mới nói anh xuống tôi bảo anh có biết hút thuốc lào không, tôi nói tôi biết, ổng hỏi có điếu không tôi mới bảo không có, ổng bảo là anh vào rừng lấy tôi miếng lá chuối đem ra đây, thì khi tôi vào rừng lấy xong ổng hút ổng mới nói, các anh có biết chúng nó đưa anh ra đây làm gì không ? tôi nói dạ đi học tập cải tạo, tôi cũng không biết ông đó là gì, tôi sợ cán bộ nó biết được thì nó nói mình là vô đó sẵn là nó đánh, hờ là nó đánh thôi. Thì tôi mới nói là chúng tôi ra đi học tập cải tạo, thì ổng mới nói là cải tạo cái đó gì, nó đưa các anh đi tù đấy, thì tôi mới ngạc nhiên tôi mới sợ dám cán bộ nó thử, tôi nói đâu có, cái này là đi học, ổng mới nói không, tôi nói thẳng với anh đấy, anh cấp gì, tôi nói tôi sỹ quan cấp Tá, ổng nói cấp bậc của anh dính dáng tới ngày tù của anh, tôi chỉ nói công thức cho anh định nhé, ở đây hồi 54 có một số binh sỹ binh lính không chạy vào miền nam kịp cấp hạ sỹ thôi ở tù 7 năm, còn riêng anh tôi xin giới thiệu anh tôi 12 năm nhưng mà anh nói chuyện với tôi anh có biết tôi là ai, tôi nói tôi cũng chẳng biết bác tôi là chánh án của Hà Nội, tôi không kịp chạy vào miền nam mà tôi phải chịu 12 năm tù, tôi cũng nói thật với anh, ở tù ra rồi không có yên đâu. Chân núi Hoàng Liên Sơn có 240 gia đình đang sống đó. Hàng ngày chúng tôi phải tiếp tế cho các anh ăn đó, những gia đình đó ở Hà Nội khi chúng tôi ra rồi nó bắt vợ con lên đó, nó cất nhà cửa nó bắt ở đó. Các anh sau này cũng thể thôi. Trước tiên tôi không có gì có chút tình ổng cầm gói thuốc lào ổng đưa tôi, ổng nói trời ơi là trời bấy lâu

nay trong Miền Nam miền nam giải phóng miền bắc thế rồi miền bắc giải phóng miền nam, làm ăn thế này làm ăn thế nào trời, ổng kêu hai ba tiếng trời ổng đi luôn.

NB: Ông có nói tên không?

18:56:NL: Ông không nói tên, ổng chỉ nói ổng là chánh án ở Hà Nội không chạy kịp vào Miền Nam đó, thì tôi thưa bà tooi không thể nào quên được cái chuyện ông chánh án mà tôi nghĩ rằng à ra chuyện mình đi tù này cũng không hi vọng ngày về đâu

NB: Rồi ông ở Hoàng Liên Sơn bao lâu ?

19:20:NL: Dạ tôi ở Hoàng Liên Sơn, nó sợ chúng tôi liên lạc với nhau, nó có 9 trại tù thì nó sợ liên lạc nên cứ 3 hoặc sáu tháng nó sẽ đưa đi trại khác, nó đưa tôi về Hà Tuyên, nhưng mà trong quân đội thẳng cộng sản nó luôn có đường lối bóp bao tử, thành ra chính đường lối bóp bao tử đó có nhiều người đi làm chó săn, chỉ điếm, ở đây tôi không tiện nói ra, có nhiều vị chức lớn lắm, vì trên đây sợ va chạm những người đó cũng tội nghiệp, ngoài chuyện Bùi Đình Thi đi giết anh em, còn lại cũng chỉ vì sự đói đi chỉ chọt, ví dụ chúng tôi buồn tối chúng tôi ca bản nhạc xuân này con không về hay đời vắng chiều xuân này kia thì sáng ngày hôm sau cán bộ nó biết nó kêu chúng tôi ra chửi mắng, thì cái thẳng cộng sản nó rất là độc, ngoài vấn đề luôn bóp bao tử mình nó mới cai trị được, thành ra chúng tôi luôn tính có ăn không có hai chén khoai mì với nửa chén nước muối thôi. Thì chỉ có như thế thôi. Nó bóp bao tử mình, cái đòn nó rất độc, một người ăng ten với nó trước kia, sau này nó để tự mình giết nhau, thì thí dụ tôi có anh A đó, là làm ăng ten trong trại, nó mới mời anh đó ra trước trại nó nói trong thời gian qua các anh cải tạo tốt, nhờ anh A này, các anh em nên cảm ơn anh A. sau này mình có sự tự mình giết nhau thôi, thì đó là cái độc của nó, hoặc có cái may nữa là nếu cộng đồng người Việt ở đây không tranh đấu cho chúng tôi những người Tù tội về cho qua đây thì chính ông Nguyễn Hữu Có đã chuẩn bị đại diện cho cộng sản ra Hoàng Liên Sơn cất nhà cho chúng tôi, những người mà bản án thì sẽ bắt gia đình ở đó, chứ không bao giờ cho về miền Nam hết, nhưng mà trời còn thương nên chúng tôi còn hiện diện ở đây hôm nay.

NB: Rồi ông ở Hoàng Liên Sơn bao lâu ?

22:14:NL: Dạ thưa tôi ở tù miền Bắc tôi ở khoảng 10 năm.

NB: Trong thời gian đó gia đình có được liên lạc với ông không ?

22:26:NL: Chúng tôi thì cũng nghèo nên cũng không có điều kiện đi thăm, có cái là ba tháng nó cho gửi được 5kg, trong đó muối, thức ăn đủ thứ, từ gia đình khá thì cho cá khô, với thức ăn thường thôi, vào nó đánh tư sản thì ai cũng khổ hết, không có tiền nuôi con chứ lấy đâu ra tiền nuôi tù, những ông họa may thì khác, còn chúng tôi nghèo không có gì, chỉ muối gừng, muối mè, đậu phộng, chúng tôi cần lọ thuốc uống.

NB: Có bao nhiêu người trong trại tù của ông ?

23:34:NL: Trại tù của chúng tôi đầu tiên ra tôi ở chung có ông Hà Thượng Nhân, thi sỹ đó, tôi nhớ ông đó là người duy nhất nói tên ai cũng biết, trong đó thời gian thì tôi nhớ là trốn trại với mấy anh em, khi tôi trốn trại thì chúng tôi đi từ đó đi đến bắc Trung Quốc, đi ban đêm chứ đi ban ngày dân nó bắt, vì bà biết không ở ngoài bắc đó, nếu trường hợp thường thường không bao giờ được ăn gạo trắng hết, nhưng mà nó tuyên truyền với người Tày ở đó là nếu bắt được người tù trốn đó thì nó cho 19 ký gạo, do vậy mà họ lòng, họ bắt chúng tôi. Sau cùng họ cũng bắt được chúng tôi, vì chúng tôi không có cách đi được, vì không biết lối, đói, mặc dù có anh em rất rành về địa hình nhưng mà họ cũng không biết gì về rừng,

không biết đi lên phía bắc thế nào cả, trước đó chừng hai tháng, trại tôi có 5 người trốn trại thì nó bắn trong rừng xong nó lòi xác về cho xem xác rồi nó cảnh cáo đó, tụi trốn trại tôi phải bắn cảnh cáo. 5 người về sau cũng bị bắt, nhưng mà nó không bắn, mà cứ 12 giờ anh em ngủ rồi nó treo chúng tôi 2 chân trên cột, còn còn nó cứ lấy báng súng nó đánh, mình cứ đỡ đầu thì nó đánh ở hai bên vai và ngay cổ, nó xiềng còn 2 chân dưới đất thôi, nó đánh quá tôi không chịu nổi, tôi mới nói nó tại sao các bạn tôi trốn thì các anh bắn, mà tới bây giờ chúng tôi trốn trại các anh không bắn mà các anh đánh chúng tôi thế này. Nó nói chúng tao đánh mày cho bõ ghét, đạ đạ mà bắn bắn chúng mày phí đạ, nó đánh tôi treo 1 giờ lên, 3 tháng như thế nói thật với bà là tôi bị liệt, tôi không đi được, cái hậu quả bây giờ tôi về đến nay đến đây tôi vẫn mang bệnh mà BTSD mà tụi mỹ khi ở tù về đều bị trầm cảm, cái bệnh này nó lạ lắm, thường thường thích chết, mình muốn tự tử cho nó sướng. Tôi cũng bị một trong những cái vấn đề do cộng sản nó để lại,

NB: Trong thời gian đi tù thì ông đã có gia đình và có con chưa ?

26:57:NL: Dạ lúc đó tôi có 3 đứa con

NB: Các cháu nó bao nhiêu tuổi thời kỳ đó

26:59:NL: Dạ lúc khi tôi đi tù đứa lớn nhất 5 tuổi, đứa 3 tuổi và đứa 2 tuổi.

NB: Thành ra các cháu nó cũng đâu có biết mặt ông nhiều.

27:14:NL: Dạ hồi nhỏ chỉ biết cái đầu óc trẻ chỉ nhớ vậy thôi, khi trở về mấy bà con nói ba ở tù về con nó ở xa nó không dám lại, nó chạy vô bụi nó nhìn ra.

NB: Rồi làm sao họ thả cho ông về?

27:47:NL: Thì nó , tôi thì tôi học Đà Lạt khóa cao cấp với trung cấp thì cũng phải 10 đến 12 năm nhưng mà lúc đó tôi bị liệt sắp chết, nó nghĩ rằng, để lấy cái tiếng tốt nó cho mình về để cho mình về thế thành ra là chưa được 10 năm thì nó cho tôi về, nhưng mà lúc đó về là sắp chết rồi, nhưng mà không phải về là yên thân đâu bà, bà biết ở phường tôi không, nó bắt chúng tôi mỗi tuần lễ như vậy là phải lên từ 7 giờ sáng làm báo cáo trong tuần đó anh làm gì vào những ngày từ thứ hai đến thứ sáu, nó hà khắc đến nỗi chúng tôi biết mình là những người tù chúng tôi cũng phải nhường nhịn, thì khi cái ghế dài trên quận Phú Nhuận, thì lúc nó vô nó nói anh chưa có xứng đáng ngồi cái ghế này, cái ghế này để cho nhân dân ngồi, anh đứng cho tôi, không cho tôi ngồi. Trong khi đó tôi cũng như hầu hết một số bạn bè khác khi về thì coi như là gia đình nó không được trọn vẹn, bà vợ trong lúc ở nhà quá khổ nuôi mấy đứa nhỏ nên bà đã có người khác, và bà có nói sau gần 10 năm tôi nuôi mấy đứa nhỏ cho anh thì ngày hôm nay tôi giao lại cho anh. Tôi hết trách nhiệm rồi, thì tôi có nói thời gian qua rồi mọi thứ cho qua coi như làm lại cuộc sống mới, bà nói lờ lên lưng cộp rồi thôi đừng nói nữa. Thì khi bà ra đi để lại cho tôi 3 đứa nhỏ, tôi phải làm nuôi mấy cháu.

NB: Ông làm gì để nuôi mấy cháu khi đi tù

29:53:NL: Tôi đi về đầu tiên thì cái nghề trước khi tôi còn sinh viên thì tôi đi dạy học , thì nói ngay hai ba ngày thì có cái anh khu vực nó đến nó hỏi thăm, thì đến thì thằng con lớn 12 tuổi nó không biết gì, nó mới hỏi ba mày đâu rồi, thì nó mới nói ba con đi dạy học rồi, nó mới bảo mày kêu bố mày về ngay cho tao, đi lên phường trình diện. Thì người nhà mới chạy kêu, lúc đó tôi ở phú nhuận tôi phải đi dạy ở Chợ Lớn, khi tôi về nó bắt lên, nó bắt ở đó 1 ngày trời nó chửi, nó nói các anh là cái bọn cái tạo các anh chưa có xứng đáng ở đây, chúng tôi cấm hẳn 3 nghề các anh không được làm, thứ nhất là đánh máy chữ, thứ

hai là đập xích lô, thứ 3 là dạy học. Đó là 3 nghề mà chúng tôi cấm các anh không được làm nghề đó. Thì coi như là từ đó nó không cho tôi đi dạy học thì tôi phải đi làm đủ thứ hết, làm cái gì mà có tiền, để mà nuôi con thì chúng tôi phải làm để mà sống.

NB: Bà xã ông đã rời bỏ các con.

31:20:NL: Thì trước mặt khi bà đi bà từ già trước mặt, lúc đó tôi ở tù về, lối xóm này kia nghe biết, thì tôi cho biết là trong gia đình tôi có 3 người đi tù một ông anh rể là Trung tá cảnh sát, một người cháu nữa là lái trực thăng cho ông Thiệu là thiếu tá Minh. Hai người đó vào năm 78 đói quá mà chết, anh rể tôi không chịu không nổi chết là ông Lâm Văn Thiệt, còn một anh Minh này ảnh sau khi ở trong tù đến 1979 một đêm chết vài người là chuyện thường vì chúng tôi đói quá, sau 3 năm chúng tôi không chịu nổi ăn thì ăn khoai mì với nước muối không, mà nói thật với bà, trong cảnh tù tội chúng tôi ra mà hễ gặp con gì nhúc nhích được thành ra con gì chúng tôi cũng ăn không chừa con gì. Thì thằng cháu này vì nó rất may mắn, nó thấy tụi tôi chết nhiều quá nó mới ở trên nó cho đi ra thăm nuôi. Gia đình ra thăm, nhưng mà bốn năm năm không được ăn, anh ta ăn nhiều quá lúc mà bà vợ từ già trở về Hà Nội thì đêm đó anh ta ăn vỡ ruột mà chết. Đi tù 3 người chết 2 rồi đó.

NB: Ông ra khỏi tù bao nhiêu năm thì ông sang Mỹ

33:12:NL: Từ 84, hơn 10 năm sau thì chúng tôi được sang Hoa Kỳ định cư.

NB: Trong thời gian 10 năm, ông làm đủ nghề để sống, có nghề nào giúp ông vượt qua được những khó cực của thời gian đó không ?

33:39:NL: Thừa vấn đề tôi biết số phận của mình lúc đó, tôi thấy nó không cho tôi đi dạy học là tôi đã thất vọng rồi, thì tôi mới thấy thế tôi mới nói với con là các con à họ không cho ba đi dạy học, mà cái nghề dạy học là cái nghề chánh để ba sống. Thì bây giờ ba nói thật, ba tự giải quyết ba không để phiền phức tới ai, mấy con, bây giờ bên nội, bên ngoại đứa nào thích đứa nào về bên nào thì về, chứ ba chết đấy, thì tụi nó bảo thà chết con chết chung với ba, thì nói thiệt với bà, là tôi nói ngày nào có thức ăn ngon đó các con, là có thuốc độc trong đó đó. thì tôi mua bà biết 5 gói DTT tôi để sẵn. lúc nào bước đường cùng là trong thức ăn là tôi đi ra tôi mua ba cái gì ngon rồi tôi trộn cho chúng nó ăn. Nhưng mà may mắn trời thương, có cô bạn cổ thấy hoàn cảnh cổ thương, mà cô đó thì là con của một vị thầy đã dạy trước đây, anh trai cô ta thì là người bạn cùng học với tôi lúc nhỏ. Thì thấy hoàn cảnh của tôi khổ vậy, cô ta cũng chưa có gia đình, cô ta tình nguyện nói được. bây giờ giúp đỡ nuôi mấy cháu nên người chứ mấy cháu vậy tội nó quá. Chính vậy nên ngày hôm nay tôi mới. được nuôi mấy cháu được trưởng thành, chứ không chưa chắc tôi sống nổi đâu.

NB: Vậy bây giờ cô ta ở đâu ?>

35:33:NL: Dạ cũng ở đây này, Đang làm thư viện, cô ta nếu nói là vợ thì không phải vợ, mà nói là người ơn của gia đình chúng tôi.

35:45:NL: rồi cổ đi cùng với ông trong thời gian sang ?

35:49:NL: Bởi vì gia đình cổ ở Canada không, thay vì qua Canada cổ chấp nhận lấy tôi để mà nuôi mấy đứa nhỏ thì cổ xin cổ ở với tôi, lúc đó cũng chưa có HO cổ cũng không biết đâu, nhưng cổ nói bây giờ đã lấy chồng rồi cổ chấp nhận, vì gia đình cổ ở lại nuôi mấy đứa nhỏ.

NB: Phải có gì ở ông để cô ấy thương ông tới mức như vậy ? khi người đàn bà thương ông vậy là cô phải thương ông đó

36:27:NL: Dạ mà từ trước tới giờ là cô chưa có gia đình, cô lập gia đình với tôi là cô 39 tuổi.

NB: Ông sang Mỹ ông hành nghề gì ?

36:40: NL: Thưa bà, khi mà tôi đầu tiên tôi sang Mỹ tôi ở tại Houston có 1 tháng thôi, tháng 10 trời lạnh tôi bị liệt, rồi bị tai biến mạch máu não không chịu nổi thì tôi sang Hawaii, tôi làm an ninh cho trường học, nhưng mà thời gian tôi đau hoài, không có làm được thì bác sỹ chăm sóc tôi, bảo là thôi bác bệnh bác không có làm được, thôi để tụi con xin bác tiền bệnh đi rồi bác dưỡng thời gian đủ sức thì đi làm, từ đó tôi hưởng tiền Disability tới bây giờ luôn.

NB: Ông có cái gì hài lòng lúc ông được Mỹ nhận đi không ?

37:42:NL: Cái chuyện hài lòng thì chúng tôi rất sung sướng, chúng tôi hi vọng được sống ở mảnh đất tự do, ở cái mảnh đất tự do này không có gì hơn là lo học hành cho con cái nó nên người, chứ ở Việt Nam tôi nói thật với bà nó kỳ thị thằng con tôi, con tôi đậu vào đại học sư phạm đúng ra nó đi dạy cấp hai hoặc cấp 3, nhưng mà nó coi xong lý lịch nó bắt thằng con tôi phải đi học ra dạy lớp tiểu học, chứ không cho dạy trung học, thì tôi có khiếu nại, nó nói là tại vì anh là chế độ cũ, con anh không được tiêu chuẩn đó, tiêu chuẩn này để giành cho con cán bộ,

NB: Rồi sự liên hệ trong gia đình ông ngoài vấn đề con cái, những anh em của ông về sau có được sang Mỹ không,

39:03:NL: Dạ thưa bà, gia đình tôi mấy anh em họ không có tiêu chuẩn vì ông anh nếu không bị tai nạn thì ông sỹ quan thì đi tù, mà cũng chưa chắc đi được vì đi tù này 10 người chết 3 cũng không hi vọng được, hai em tôi nó là trung sỹ thông dịch viên thành ra nó không có đi tù, mà nó chỉ đi học tập ở phường có 3 ngày hay 1 tuần thôi. Thành ra không có tiêu chuẩn đó

NB: Từ lúc sang Mỹ ông có trở về Việt Nam không ?

39:41:NL: Dạ tôi có về Việt Nam một lần thăm gia đình

NB: Ông thấy thế nào ?

39:49:N: Tôi thấy con người Việt Nam ngày hôm nay thưa với bà, họ không như trước thời 75 chúng ta, con người nó giả dối trong đó. Và họ nói chuyện nó không có lễ phép, tôi cũng ngạc nhiên khi thường thì tôi ra chợ Tân Định tôi mua, thì có cái cô đó, khi tôi về Việt Nam thường tôi đi thăm mấy anh em thương bệnh binh bán vé số ngay tỉnh tôi có chút ít tiền về tôi cho anh em thương bệnh binh thì cô đó, bà biết tôi về Việt Nam 15-20 ngày thì đen đi đâu có tránh được, tôi mua thì cô bảo, bác ơi phải bác việt kiều không bác, tôi bảo tôi ở dưới quê lên thăm người thân, cô bảo bác nói chuyện là con biết tại vì ở đây người ta nói chuyện người ta không có dạ thưa rồi cảm ơn như bác đâu, mà bác không lấy bác cũng cảm ơn với dạ thưa thường thường những người ngoại kiều về là họ nói chuyện rất lịch sự, con chỉ nghe chứ không cần nhìn mặt là con biết người đó xuất xứ từ đâu, đó là kinh nghiệm khi tôi về Sài Gòn, còn kỷ niệm thứ hai nữa, tôi rất buồn là tôi gặp số anh em thương bệnh binh tôi biếu họ ít tiền này kia thì họ ôm tôi họ nói thế này ông thầy ơi bấy lâu nay em trông mong các ông thầy sẽ về đây để giúp đỡ cho tụi em giải phóng đất nước này, mà bây giờ cứ thế này để cho cộng sản nó hành hạ tụi em đến nỗi tụi em giờ nhà cửa không có giờ phải vào trong gò mả ở không, đó là cái mà chúng tôi rất đau lòng mà ở ngoài

này không làm gì được. một năm một hai lần đóng góp một hai lần gửi về cho anh em thôi chứ thấy buồn lắm,

NB: Ông nghĩ gì về việc người Mỹ sang Việt Nam ở trước năm 75, ?

42:18:NL:theo tôi nghĩ là vấn đề khi người Mỹ sang Việt Nam, thì cái giai đoạn đầu là họ thấy cái làn sóng của cộng sản nó quá mạnh muốn vào Miền Nam Việt Nam để đánh, nhưng mà sau thời gian rồi thì qua cái áp lực của Nhân dân Hoa Kỳ và quốc hội Mỹ nên họ phải trả cái vấn đề mà coi như cho chính phủ Miền Nam họ rút về, có sự thương lượng giữa vấn đề Liên Xô, Trung Quốc, Và Hoa Kỳ nên họ đã bỏ chúng tôi ra đi một cách quá tàn nhẫn để chúng tôi đã bao nhiêu người chết vì họ, đó là cái mà tôi rất hận, tại vì bà con chiến hữu đã chết quá nhiều vì họ, mà chúng tôi đâu phải những người hèn, nếu mà chúng tôi biết cái thế cờ mà cộng sản nó chiếm miền Nam thì chúng tôi dù ít dù nhiều cũng có cái tinh thần yêu nước, mà mình không chết cũng không xứng đáng là người, cái thế cờ nó trung lập để sống giải ngũ, sống với gia đình thôi, nhưng mà tôi không ngờ cái thằng cộng sản nó quá lật lọng, nó tàn ác, có thể nói trong lịch sử loài người chưa có bao giờ mà tàn ác bằng cái thằng cộng sản.

NB: trong thời kỳ ông đi lính dưới chính thể của Ngô Đình Diệm, ông nghĩ gì về ông Ngô Đình Diệm ?

<Video 3>

00:03:NL:Dạ đối với tôi, tôi không có may mắn phục vụ trong giai đoạn chính phủ của ông Ngô Đình Diệm, tôi chỉ là cuối đời đó thôi, khi mà xảy ra đảo chánh là chúng tôi đang học tại Thủ Đức, đêm đảo chánh là chúng tôi còn nằm tại quân trường, tuy nhiên giai đoạn đầu chúng tôi công nhận rằng dưới một tình trạng chính trị nó đen tối thế mà cụ Ngô Đình Diệm, Ngô Đình Nhu đã dẹp được mọi sự chống đối trong nước, mặc dù là có sự độc tài, nhưng mà đem được mọi người cơm ăn, áo mặc, sống đời tự do chín năm đó là thời kỳ vàng son nhất

NB: Thời kỳ Mậu Thân, Việt Cộng đánh vào Sài Gòn lúc đó ông đang ở đâu?

01:13:NL: Dạ cái thời kỳ năm 1968 khi cộng sản tấn công Sài Gòn, chúng tôi ở tại Châu Đốc, chúng tôi đánh về xã Đa Phước, dưới Châu Đốc, chúng tôi tham gia vấn đề cộng sản pháo kích vào, tôi bị thương trong trận đó.

NB: Tổng cộng ở quân ngũ là ông đi bao nhiêu năm

01:50:NL: Dạ tôi đi từ năm 1963 cho tới, coi như là gần 13 năm lính,

NB: 13 năm lính và gần 10 năm tù

02:03:NL: Dạ gần 10 năm , nó xách theo cái gạch của mình mà, cộng sản nó không thích tâm lý chiến, tình báo với an ninh chính trị là nó ghét nhất nó xếp ở tù nặng nhất, nhưng mà không bằng cái tù đi ra trở về còn nặng hơn nữa á, Phan như Xương hồi chánh năm mậu thân, có ông tám hà chạy được nên ở bên Pháp.

NB: Trong chiến tranh Việt Nam đã cướp đi nhiều thanh niên trai tráng của nước mình, ông sang Mỹ ông đã vào citizen chưa ?

03:13:NL: Tôi vào quốc tịch rồi

NB; Các cháu học hành tới đâu rồi ?

03:24:NL: Dạ khi tôi đưa các cháu sang đây vào cuối năm 1994 thì trong khi đó mấy cháu kia thì tuổi lớn hơn, trên 18 tuổi, ngay trên sở an sinh xã hội, có cháu bé có học về ngành sửa chữa máy bay, nhưng mà cháu nó ra nó lại làm về Thuế, cháu nó lúc nào rảnh vẫn tiếp tục, cháu nó nói đây là môi trường sướng nhất để học nên chúng ta phải học, người Việt Nam chúng ta rất là thông minh, hồi trước ở Việt Nam khổ lắm không có được vậy đâu, con cứ tha hồ con học, học tới đâu cũng được, thiếu nợ thì cứ traу đòi kiến thức mình phải làm rạng ngời dân tộc Việt Nam mình con thấy không nước mỹ hay các nước khác trong các vai trò quan trọng đều có người Việt Nam tham dự hết

NB: Các cháu đã lập gia đình chưa ?

04:32:NL: Dạ thưa, các cháu đều có gia đình hết,

NB: Ông được bao nhiêu cháu nội, bao nhiêu cháu ngoại,

04:40:NL: cháu nội thì được 3 cháu nội, 3 cháu ngoại,

NB: Các cháu ở gần ông không ?

04:46:NL: Dạ thưa chỉ có một đứa cháu con gái lớn thì nó ở tại đây, còn một đứa con gái út nó ở bên Hawaii với hai đứa con với chồng nó, còn một đứa nữa ở dưới Atlanta với hai đứa con.

NB: Trong những dịp lễ tết hoặc truyền thống Việt Nam, các cháu có về thăm ông để sum họp không ?

05:24:NL: Dạ thưa có, nếu mà nói ngày tết như thế nhưng mà các cháu nó ở các tiểu bang mà nó rảnh nó về cái dịp mà các con nó nghỉ hè nó qua thăm chúng tôi.

NB: Trong các kỳ gia đình họp mặt vậy, những chuyện kể nhiều nhất các cháu nó nói về cái gì.

06:00:NL: Đứa nào nó cũng khoe nó nói ở đây thì giờ con cái lớn rồi đi học nó không phải lo kể cả nấu nướng này kia là nó ăn ở trong trường đó thì chỉ lo cho mấy cháu nó học thôi, cuộc sống ai cũng có công ăn việc làm hết, nếu chịu khó ở nước Mỹ này thì không có cái thiệt đâu, như tôi cũng như bạn bè mất chân qua đây nhiều người bạn bè bên Việt Nam cũng kỹ sư này kia nhưng mà qua bên này rồi cũng phải đi làm nghề rửa chén đi làm tất cả, nhưng mà mình thấy ở nước người mà mình đi làm mấy cái đó là thấy rất là hãnh diện đó. vì ngay ông tổng thống Clinton ông cũng từng làm người rửa chén, giữ em này kia. Tui nghĩ rằng có cái khổ thì con người nó mới lên được, tôi cũng dặn các con là các con có khổ các con mới nên được, con sung sướng là hồng,

NB: Ông sang đây rồi ông có vào những sinh hoạt chính trị nào không ?

07:01:NL: Tôi sinh hoạt chính trị thì về tập thể quân đội thì chúng tôi chỉ thuần túy về quân đội thôi, chứ còn về chính trị thì kêu mặc dù chúng tôi không làm chính trị nhưng chúng tôi vẫn có thái độ chính trị nhưng sai lầm thì chúng tôi phải nêu ra ý kiến, các hội đoàn ở Houston này thì nhiều lắm, thủy quân lục chiến, nhảy dù, không quân rồi nhiều lắm. Mà trong đó tôi nói thật, tôi thì bên hội trường Thủ Đức, thành ra trong những ngày 19.6 đi chúng tôi cũng hay lập hội này tổ chức hội kia tổ chức thì chúng tôi cũng tham dự

NB: Những kinh nghiệm đầu tiên khi ông và gia đình bước chân sang Mỹ là gì cảm nghĩ đầu tiên là gì ?

08:01:NL: Cái cảm nghĩ đầu tiên là thấy sống trong không khí tự do rồi, tôi không còn nhìn thấy lá cờ đỏ sao vàng của đảng Cộng sản nữa, đó là điều mà chúng tôi thấy sung sướng nhất. Vì trước kia chúng tôi ở trong tù cũng mong rằng, chúng tôi được sống ở đất nước tự do thì xin lỗi 1 tiếng đồng hồ sau chúng

tôi chết cũng được. Nhưng mà trong đời tôi nói thật với bà có cái thắc mắc là ngày nào khi chúng tôi bước chân đến xứ người mong rằng ngày nào mà thẳng cộng sản nó dấy chết thì chúng tôi sẽ trở về để mà nhìn tụi nó chết. Nó có chết rồi tôi chết theo cũng được, nhưng mà đã hơn 36 năm rồi tôi rất buồn tuổi già đã cao tôi sợ tôi không có sức để mà nhìn thấy thẳng cộng sản nó giãy chết trong một ngày gần đây.

NB: Khi ông lập nghiệp tại đất Mỹ, thì ông có so sánh cái cuộc sống của ông và những người đã đi trước không ?

09:30:NL: Thì cũng có một số bạn bè đi trước nói ngay chúng tôi là người Việt Chúng tôi có tinh thần đoàn kết nhau, họ là người đi trước, họ mở đường, thì chúng tôi theo sau thì mấy anh em đó sẽ hướng dẫn chúng tôi. Đó là cái điều mà chúng tôi rất là mang ơn. Nhất là anh em trong quân đội, có tinh thần với nhau lắm, phải dìu dắt với nhau. Có cái hãnh diện nhất là con cháu chúng tôi đưa nào qua đây cũng học cũng làm hãnh diện đất nước Hoa Kỳ ngày nay, từ vai trò chính trị quan trọng đều có sự hiện diện của người Việt Nam rất giỏi và rất có tài, ngay vấn đề không gian chúng ta đã có bao nhiêu người, thành ra chúng tôi rất hãnh diện, không phải gọi chúng tôi là những kẻ mà thất bại rồi chúng tôi không làm được, cha ông thất bại chứ chúng nó không thất bại, chúng nó ngoi lên để đi theo đường lối mà ngày xưa cha ông chúng nó đã đi.

NB: Những phong tục tập quán của người Việt Nam nên bỏ, phong tục gì nên giữ ?

10:53:NL: Tui thấy phong tục của người Việt Nam khi đi sang Mỹ này đó, thì thứ nhất chúng tôi theo phật giáo, thì khi mình đến, mình đốt nhang để cầu xin mọi sự an lành đó, thì tui nghĩ rằng ở nước Mỹ này nó là nước văn minh rồi, thì chúng mình cũng văn minh tí, tức là mình chỉ cần thắp 1 cây nhang được rồi, tui thấy có nhiều vị cầm một lần thắp cả bó nhang, thì cái đó là không cần không thích hợp với sự của người Mỹ này, nhất là thắp nhiều quá thì cái alarm nó sẽ réo lên là phiền lắm đấy. Cái nữa là có cái sống Mỹ mình nhiều khi nói với gia đình nhiều khi, ở đây sống ở đất nước tự do, ngay cả con chim nó cũng được tự do nó sống sung sướng không ai bắt nó, còn ở Việt Nam từ con chim chút xíu nó cũng bắt nó bắn chết để ăn, cái nước người ta đến nỗi con vật nó cũng sướng, người già mà không có ăn thì cũng có chỗ tiếp tế lo cho ăn uống này kia, có thể nói đời sống bên Mỹ này nó quá đầy đủ đi, nói thật so với ở Việt Nam người giàu này kia như chúng tôi sống gia đình nghèo mà được ăn thịt này kia kho nạc này kia đâu phải ngày nào cũng được ăn đâu, còn ở Mỹ này thịt gà nó nhiều quá đến nỗi sợ không dám ăn nữa. đó là điều tui thấy văn minh xứ người ở chỗ đó.

NB: Từ này tới giờ, qua cỡ một tiếng đồng hồ nói chuyện, ông thấy có câu hỏi nào, hoặc ý nghĩ nào mà tui chưa hỏi ông muốn nói không?

13:13:NL: Nãy giờ bà hỏi rất đầy đủ rồi, tui không còn cái gì để mà nói thêm được, tuy nhiên qua cái sự của hội bảo tồn văn hóa thế này, chúng tôi rất mừng, mong con cháu mai sau có dịp đọc lịch sử nó biết được lý do tại sao cha ông nó có mặt tại cái đất nước này để cho nó biết được, nó phải hãnh diện nhất là người Việt Nam mình cha ông nó đã từng phải đổ bao nhiêu xương máu đi sang nước người không phải chuyện dễ đâu, ai mà có con đi tây đã sợ rồi, ở Mỹ các cháu phải duy trì đạo đức văn hóa của người Việt Nam, để người Việt Nam ngày càng nổi tiếng khắp thế giới, nhưng mà hi vọng qua các tài liệu lịch sử này, các cháu đọc, nghe và hiểu các cháu ráng giữ gìn văn hóa được trường tồn.

NB: Xin cảm ơn ông đã chia sẻ những cảm nghĩ, cá nhân cũng như gia đình để chia sẻ với các em có đủ tài liệu để học về sau này.

